

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Bohuslava Hnízдила a soudkyň JUDr. Milady Tomkové a JUDr. Kateřiny Šimáčkové v právní věci žalobkyně: **Z. R.**, zastoupené JUDr. Ondřejem Moravcem, advokátem, se sídlem Dukelská 15, Hradec Králové, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 9. 4. 2009, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové, pobočka Pardubice, ze dne 28. 4. 2010, č. j. 50 Cad 46/2009 - 74,

takto:

- I. Kasační stížnost **se zamítá**.
- II. Žalovaná **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Včas podanou kasační stížností se žalobkyně (dále označovaná jako „stěžovatelka“) domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. 4. 2010, č. j. 50 Cad 46/2009 - 76, kterým bylo rozhodnuto, že se žádost stěžovatelky o ustanovení právního zástupce zamítá.

Krajský soud vycházel z následujícího skutkového stavu:

Podáním ze dne 24. 2. 2010 stěžovatelka požádala o ustanovení právního zástupce z řad advokátů pro řízení o přezkumu rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení (dále „ČSSZ“) vedené před Krajským soudem v Hradci Králové, pobočka Pardubice. Žádost odůvodnila tím, že se soudní řízení protahuje, v důsledku čehož se zvyšují její náklady na právní zastoupení, které přitom stěžovatelka, vzhledem k tomu, že je invalidní

důchodkyní, není schopna hradit, neboť v současné době nemá dostatečné finanční prostředky.

Krajský soud vyzval stěžovatelku k doložení majetkových poměrů, jež by odůvodňovaly její žádost, vyplněním potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech ve lhůtě 1 týdne ode dne doručení. Toto potvrzení stěžovatelka ve lhůtě doložila. Z jeho obsahu vyplývá, že jediným zdrojem jejího příjmu je částečný invalidní důchod ve výši 5948 Kč měsíčně, průměrná čistá měsíční mzda jejího manžela pak činí v průměru 17866,66 Kč měsíčně. Stěžovatelka dále vlastní rodinný dům a s ním související nemovitosti zapsané na LV 313 pro k. ú. 66420 Kasalice (ve spoluvlastnictví s manželem). Mimo to je její manžel vlastníkem osobního automobilu typu Ford Eskort. Stěžovatelka dále uvedla, že splácí stavební půjčku u České spořitelny ve výši 890 Kč. Na základě těchto skutečností krajský soud konstatoval, že majetkové poměry stěžovatelky ustanovení právního zástupce neospravedlňují.

V odůvodnění krajský soud uvedl, že při posuzování, zda je splnění poplatkové povinnosti v možnostech stěžovatelky se jako referenční kritérium použije částka životního minima stanovená podle § 2 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Pro účely určení výše životního minima se společně posuzují příjmy obou manželů (§ 3 a § 4 zákona o životním a existenčním minimu). Takto vypočtené životní minimum stěžovatelky a jejího manžela činí 5480 Kč měsíčně. Doložený příjem jejich domácnosti přitom činí měsíčně cca 23 814,66 Kč a přesahuje tak částku životního minima více jak čtyřikrát. Soud při hodnocení celkových majetkových poměrů přihlédl i ke zdravotní situaci stěžovatelky a jejímu dluhu a dále konstatoval, že na stěžovatelku nelze hledět jako na osobu zcela nemajetnou, neboť je spoluvlastnicí výše uvedeného rodinného domu a s ním souvisejících nemovitostí. Přitom ve věcech důchodového pojištění činí dle vyhlášky č. 177/1996 Sb., sazba advokátní odměny za jeden úkon právní služby 500 Kč, ke každému takovému úkonu činí náhrada hotových výdajů částku 300 Kč. V dané věci by proto odměna za právní zastoupení činila cca 2400 Kč (3 úkony právní služby - příprava a převzetí věci, podání žaloby, podání žádosti o ustanovení právního zástupce a náhrada hotových výdajů) plus 480 Kč DPH. Ze srovnání celkových majetkových poměrů stěžovatelky, a průměrného měsíčního příjmu její domácnosti s částkou odměny právního zastoupení krajský soud vyvodil, že stěžovatelka má dostatečné finanční prostředky, aby mohla nést náklady právního zastoupení bez toho, aby došlo ke zhoršení její finanční situace a proto její návrh zamítl usnesením. To bylo právnímu zástupci stěžovatelky doručeno dne 4. 5. 2010.

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové stěžovatelka napadla kasační stížností, která byla soudu doručena 19. 5. 2010. Stěžovatelka zopakovala argumentaci uvedenou v návrhu na ustanovení právního zástupce s tím, že z důvodu prodlužování soudního řízení před krajským soudem, který vyžaduje výrazně intenzivnější kooperaci s právním zástupcem, došlo k navýšení jejích nákladů na vedení sporu. Uvádí, že krajský soud měl rozhodnutí ČSSZ již dříve zrušit pro nepřezkoumatelnost, místo toho, aby v průběhu soudního řízení usiloval o odstranění zjevných vad správního rozhodnutí. Tak jsou náklady spojené s napravováním vad správního řízení neoprávněně přičítány k tíži stěžovatelky. Tímto procesním postupem se cítí existenčně ohrožena, neboť jejím jediným příjmem je invalidní důchod. Stěžovatelka má dále za to, že skutečné náklady právního

zastoupení jsou také vyšší; usnesení soudu vychází z určování odměn podle advokátního tarifu, což však neodpovídá smluvní odměně a situaci na trhu. Jde-li o hodnocení jejich majetkových poměrů krajským soudem, namítá, že její příjmy byly nesprávně hodnoceny společně s příjmy jejího manžela. Stejně tak tvrdí, že vlastnictví rodinného domu jí nemůže být přičítáno k tíži. Stěžovatelka shrnuje, že její příjem jí neumožňuje nést náklady právního zastoupení a navrhla proto, aby Nejvyšší správní soud napadené rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové zrušil. Z obsahu kasační stížnosti tak vyplývá, že její důvod je podřaditelný pod ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., tedy jedná se o tvrzenou nezákonnost rozhodnutí spočívající v nesprávném posouzení právní otázky krajským soudem v předcházejícím řízení.

Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného usnesení (§ 106 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, dále „s. ř. s.“), a je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatelka byla účastníkem řízení, z něhož napadené usnesení vzešlo (§ 102 s. ř. s.).

Kasační stížnost je podle § 102 a násl. s. ř. s. přípustná. Nejvyšší správní soud přezkoumal kasační stížností napadené usnesení Krajského soudu v Hradci Králové v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán jejím rozsahem a uplatněnými stížnými důvody. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti. Po posouzení věci dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odst. 2 platí v takovém případě stát (§ 35 odst. 8 věty první s. ř. s.).

Podle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. věty první účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly.

Z citace ustanovení § 35 odst. 8 věty první s. ř. s. plyne, že účastníku lze ustanovit usnesením zástupce tehdy, jestliže jsou splněny současně dvě podmínky: 1) jde o účastníka, u něhož jsou dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a 2) jestliže je to třeba k ochraně jeho zájmů. Krajský soud v Hradci Králové se blíže nezabýval splněním druhé zákonné podmínky, a výslovně posuzoval jen splnění podmínky první. Za účelem prověření této podmínky krajský soud nahlédl i do katastru nemovitostí. Vzhledem k doloženým majetkovým poměrům stěžovatelky přitom konstatoval, že tato podmínka splněna není. Nejvyšší správní soud se s tímto posouzením věci Krajským soudem v Hradci Králové ztotožňuje.

Podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu ve věcech osvobození od soudních poplatků a ustanovení bezplatného zástupce je zřejmé, že toto soudní rozhodnutí je co do hodnocení splnění zákonných podmínek rozhodnutím vázaným na soudcovské uvážení, neboť platné právo nestanoví objektivní hlediska pro posuzování poměrů žadatele o osvobození od soudních poplatků, resp. jejich tíživosti. Při rozhodování o něm soud přihlíží k celkovým majetkovým poměrům žadatele, k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku a k dalším obdobným okolnostem (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 2. 2006, č. j. 4 Ans 3/2005 - 148). Základem soudcovské úvahy při hodnocení podmínky „nedostatečných prostředků“ je především porovnání na jedné straně výdělkových a majetkových poměrů účastníka řízení, na straně druhé pak výše soudního poplatku se zřetelem na případné další náklady spojené s řízením před soudem (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 3. 2005, č. j. 2 As 72/2003 - 74).

V posuzované věci krajský soud zkoumal a hodnotil osobní a majetkové poměry stěžovatelky, zjistil výši jejích peněžních příjmů a stejně tak zjistil, jaké vlastní nemovitosti. Takto zjištěné osobní a majetkové poměry vzal za východisko hodnocení a úvahy, zda stěžovatelka má či nemá dostatečné prostředky (jak to má na mysli § 36 odst. 3 s. ř. s.) k tomu, aby mohla uplatnit svá práva u soudu. Vzal v úvahu přicházející výši soudního poplatku a náklady zastoupení a dospěl k závěru, že stěžovatelka disponuje dostatečnými prostředky k tomu, aby hradila příslušný soudní poplatek a právní zastoupení v plné výši. S tímto závěrem se Nejvyšší správní soud ztotožňuje. Částka životního minima rodiny stěžovatelky činí podle v současnosti platné úpravy částku 5480 Kč, podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Skutečný příjem stěžovatelčiny domácnosti činí podle jí uplatněných údajů 23 814,66 Kč měsíčně. Výše disponibilních příjmů stěžovatelky, resp. její domácnosti, tak přesahuje podstatným způsobem hranici životního minima – a to o částku 18 334,66 Kč – kterou by soud už musel vnímat jako referenční kritérium pro úvahu o dostatečnosti stěžovatelčiných příjmů (úvaha krajského soudu co do výše obvykle uznávané částky dostatečnosti prostředků nevybočuje ani ze standardní judikatury – viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 1 As 68/2009 – 123 z 26. 8. 2009). Předpoklady pro osvobození od soudních poplatků ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s. tak nejsou dány.

Stěžovatelka napadenému rozhodnutí vytýká, že krajský soud nesprávně hodnotil její vlastní příjmy společně s příjmy jejího manžela; Nejvyšší správní soud uvádí, že k tomu, aby mohl být účastník řízení osvobozen od své poplatkové povinnosti, musí být osvědčeno, že jeho celkové majetkové poměry mu neumožňují tyto náklady nést. Tyto celkové majetkové poměry přitom nelze posuzovat samostatně a pouze ve vztahu k tomuto účastníkovi, nýbrž i k poměrům v jeho rodině. Manželé - i pokud by nežili ve společné domácnosti, což stěžovatelka neuvádí - mají ze zákona vzájemnou vyživovací povinnost a oprávnění podílet se na životní úrovni svého manžela. Rovněž tak i pro stanovení výše životního minima podle ustanovení § 4 odst. 1 písm. b) zákona o životním a existenčním minimu, které je používáno jako referenční kritérium, platí, že manželé se pro účely tohoto zákona, není-li dále stanoveno jinak, posuzují společně. Tento argument stěžovatelky vyznívá značně účelově a krajský soud nepochybil, posuzoval-li příjmy stěžovatelky společně s příjmy jejího manžela.

K námitce, že vlastnictví rodinného domu nelze stěžovatelce přičítat k tíži Nejvyšší správní soud konstatuje, že nelze obecně tvrdit, že vlastní-li někdo nemovitost k bydlení (navíc nikoliv sám, ale společně s manželem), nespĺňuje podmínku pro osvobození od soudních poplatků. To by ve své podstatě znamenalo, že takto by byla stěžovatelka nucena danou nemovitost nejprve zpeněžit, aby mohla účinně iniciovat soudní řízení. Stejně tak Nejvyšší správní soud podotýká, že stěžovatelka sice nemá výdaje ve formě nájemného, ale náklady na bydlení tohoto typu lze mnohdy srovnávat s náklady na užívání nájemního bytu. Přesto krajský soud ve svém rozhodnutí nepochybil, neboť svou úvahu o dostatečnosti finančních prostředků stěžovatelky neopřel výhradně o skutečnost, že je spolumajitelkou rodinného domu, naopak přednostně vycházel z výše příjmů její domácnosti. Spoluvlastnictví rodinného domu v odůvodnění použil pouze na podporu své argumentace, že stěžovatelka není zcela nemajetná a nenachází se ve stavu hmotné nouze ani existenčního ohrožení. Při této úvaze se proto krajský soud nezákonnosti nedopustil.

Rozhodnutí o žádosti o osvobození od soudních poplatků nelze opírat o mechanickou aplikaci zákona o životním a existenčním minimu, nýbrž musí odpovídat tomu, aby účastníku nebylo jen pro jeho majetkové a sociální poměry znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo. Objektivní nedostatek finančních prostředků by tedy neměl způsobit nemožnost dovolat se svého práva u soudu. V tomto případě krajský soud při hodnocení majetkových poměrů nepochybil, neboť přihlédl nejen k výši příjmů, pohledávek a množství disponibilních finančních prostředků, ale též k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování a k povaze uplatněného nároku. Krajský soud v Hradci Králové tedy z doložených skutečností správně vyvodil, že stěžovatelka se nenachází v situaci, v níž by nepřiznání osvobození od soudních poplatků bylo schopno způsobit ve svých důsledcích odepření možnosti dovolat se svého práva u soudu.

Pokud má stěžovatelka za to, že skutečné náklady právního zastoupení jsou vyšší a že soud opomněl existenci smluvní odměny advokátů, Nejvyšší správní soud uvádí, že ačkoliv se smluvní ceny služeb advokáta liší od cen mimosmluvních odměn uvedených v advokátním tarifu, a mohou být tedy vyšší než soudem uvedená částka, nelze současně přisvědčit stěžovatelce, že by pro ni tyto služby byly finančně nedostupné. Měsíční příjem stěžovatelčiny (dvoučlenné) domácnosti činí podle jí uplatněných údajů 23 814,66 Kč. Stěžovatelka vlastní ve spoluvlastnictví dům, nemusí proto platit nájemné za bydlení, a nemá ani jiné výdaje dané vyživovací povinností, či jinými závazky, mimo uvedený dluh. Celým svým příjmem tedy disponuje pouze na pokrytí svých životních nákladů. Současně není nutné, aby částku za zastupování stěžovatelka hradila jednorázově z jednoho měsíčního příjmu, ale může ji rozložit mezi více příjmů. Při dané výši měsíčních příjmů stěžovatelky nelze než souhlasit s názorem krajského soudu, že prostředky stěžovatelky postačují na pokrytí zastoupení v soudním řízení. Obdobně se dříve vyjádřil i Nejvyšší správní soud (viz rozsudek 4 Ads 3/2009 - 66 z 24. 4. 2009, rozsudek ze dne 29. 8. 2008, č. j. 4 Azs 53/2008 - 72). Krajskému soudu tak nelze vytknout nesprávné posouzení právní otázky ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., pokud osvobození žadateli nepřiznal.

Ostatní výtky stěžovatelky uvedené v kasační stížnosti vztahující se k tvrzené nepřezkoumatelnosti rozhodnutí ČSSZ a ke skutečnosti, že krajský soud z toho důvodu neměl opravovat zjevné vady předchozího správního řízení, se netýkají předmětu

napadeného rozhodnutí, a tím ani k předmětu posuzované kasační stížnosti. Z toho důvodu se jimi Nejvyšší správní soud nezabýval.

Kasační stížnost stěžovatelky podanou z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení neshledal tudíž Nejvyšší správní soud za této situace důvodnou, a proto podle § 110 odst. 1 s. ř. s. kasační stížnost zamítl.

O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s, ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelka neměla v řízení úspěch. Žalovaná v řízení úspěch měla, avšak s ohledem na věcný předmět řízení nemá podle § 60 odst. 2 s. ř. s. na náhradu nákladů právo; žalovaná ostatně žádné náklady neuplatňovala a Nejvyšší správní soud ani žádné vzniklé náklady ze spisu nezjistil. Rozhodl proto tak, jak je uvedeno ve výroku.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. července 2010

JUDr. Bohuslav Hnízdl
předseda

senátu